

Foaia

pentru

Minte, Anima si Literatura.

N°. 21.

Mercuri 6. Juniu

1862.

SAMUELIS KLEIN

HISTORIA DACO-ROMANORUM SIVE VALACHORUM.

Caput X.

Quid Regium Tranniae gubernium disposuit et resolvit.

Hoc diploma ubi ad Gubernium Regium in Tranniam pervenisset, ordinavit, ut ex utraque, catholica scilicet et acatholica religione Commissarii exmitterentur, qui per pagos investigarent, quinam de Valachica Natione Romanae Ecclesiae unionem amplecti vellent, et num hanc unionem sponte sua plebs quoque recipere parata sit; volebant enim haeretici, qui tunc temporis Catholicis praevalabant, exponere ipsis rusticis quid sit unio, vel potius plebem sui ritus tenacem sinistre informare, quasi per unionem Papistae, ut dicitabant, fierent, ritusque antiqui Ecclesiae eorum destruerentur et novi Latinae Ecclesiae eorum substituerentur. Praeclaros Commissarios Lutheranos et Calvinistas, juratos nempe hostes Romanae Ecclesiae, ordinavit Regium Tranniae Gubernium, ut merito de iis dici possit: O praeclaros custodes, ut ajunt, lupos. Tota ipsorum intentio per similes investigationes, erat terrefacere, et ab unione avertere Valachorum animos, tumultus dissensionesque in plebe excitare; ubique haeretici Valachis depredicabant, quod post initam unionem sensim ritus caeremoniasque suas desereere debebant. His et aliis coloribus Haeteredoxi Daco-Romano populo tanquam rem aliquam absurdam unionem cum Ecclesia Romana depingebant, taliterque conabantur totum unionis negotium impedire ac distrahere. Resolvit praeterea Regium Tranniae Gubernium cum consensu Dominorum statuum etiam Catholicarum, die 26. Septembris, eodem anno Dni 1699:

1-mo. Per Tranniae Principatum in pagis valachicis etiam vel maxime populosis duo sacerdotes, in minoribus vero solum unus etiam sufficiunt pro administrandis Divinis, oportet igitur ne numero plures habeantur.

2-do. Ne liceat Eppo Valachorum per abusum subjecta minus capacia in sacerdotes consecrare, eo minus pro pecuniis quempiam ordinare; verum duntaxat tale subjectum quod per congrua examina ejusmodi vocationis idoneus, aptusque judicabitur. Examen autem non tantum coram sacerdotibus valachis, sed etiam coram quibusdam sacerdotibus religionis illius videlicet, cum qua se unire voluerint ad hoc adhibendis instituat, adhibendi autem sunt, quos Ecclesia Religionis illius vel Eppus denominabit, et exmittet; verum nec ita numerus sacerdotum supra necessitatem multiplicandus erit.

3-tio. Quamobrem, quicumque in numerum Sacerdotum vult recipi, quoniam ipsi nullam de facto realem prorsus scholam habent, studeat, et discat in schola illius Religionis, cum qua se univerit, alias ad Sacerdotium non assumatur.

4-to. Quicumque autem in Ecclesia actu officio Sacerdotali non funguntur, si sunt personae libertate gaudentes et si possessiones tales, seu haereditates proprias habent, quas videlicet absque injuria Dominorum terrestrium, ac aliorum incolere possint, si non habent tales possessiones, usque dum contiget parochiam aliquam vacare, maneant in Monasterio, non vero in pagis.

5-o. In universum quemadmodum etiam aliarum religionum Sacerdotes, demptis praecise terris ad parochialem Domum pertinentibus, ex aliis siquas colunt, Dnis terrestribus decimam praestare teneantur, nisi iidem Dni terrestres eam ipsis condonavent, non secus si quas terras, vel alias cujuscumque

nominis haereditates possident, de talibus solita tributa, et quaelibet onera supportare debeant. Ita etiam Sacerdotes Valachi libertatem majorem praetendere nequeant, quoniam nec sua Majestas Sacratissima majorem ipsis indulsit libertatem, tam ratione decimaram, quam aliorum quorumlibet negotiorum, quod secundum Leges Patriae habent Ordines Ecclesiastici aliarum Religionum, cum quarum aliqua se unire voluerint.

6-o. Quoniam neque saecularibus licitum verbera cuiquam infligere, et suam unusquisque habet pro quantitate, et qualitate delicti in legibus et consuetudinibus poenam, forum et processum, non secus de excessibus Ecclesiasticorum, cum Patria Leges habeat, Sacerdos Valachicus, cum qua Religione se uniet, qualiter et ubi contra talem illius Religionis Sacerdotem excessum aliquem patrantem proceditur, ita etiam contra Sacerdotem Valachicum similiter procedatur, uti videtur approb. parte 1-a, Tit. 5 o, Art. 5-o; qui vero ex illis cum nulla religione se unire sed in priori statu permanere voluerint, antiquus erga tales processus servetur.

7-o. Ratione excommunicationum etiam admoneatur Eppus Valachorum, ut a similibus excessibus se absteineat, nec ipsis Sacerdotibus talia permittat, vel prout religio illa cum qua se univerit, in excommunicationibus procedere solet, ita etiam Sacerdotes Valachi eo modo procedant. Datum Albae-Juliae ex Regio Tranniae Gubernio die dicta 26-a Septembris. Anno 1699, extradata per me.

Comitem Nicolaum
Bethlen Cancellarium.

C a p u t X I

Congregatio, et protestatio Synodalis Cleri contra dispositionem Gubernii.

Archi-Eppus Athanasius intellecta hac Gubernii determinatione, perspicuensque eam futuram unioni impedimento, ex Jesuitarum et Patris Bárányi consilio Synodum congregavit Primariorum, et quos citius habere poterat, Archi-Diaconorum et Sacerdotum, quorum quidem numerus satis exiguus erat, in qua hanc protestationem per Patrem Bárányi Jesuitam compositam, statibus Tranniae porrigendam fecit: Nos infrascripti Ecclesiae Romano-Catholicae uniti Ritus Graeci, Eppus et Archi-Diaconi, memoriae commendamus tenore praesentium quibus expedit universis,

praecipue inelyto Tranniae Gubernio, Statibusque ejusdem Regni, nunc exstituris, quod Nos sponte, libere ac sincere amplexi sumus SSmae Matis clementissimum Decretum Anno 1698 die 14-a Aprilis emanatum, nec non ejusdem SSmae Mattis benignissimum Diploma anno currenti die 6-a mensis Februarii expeditum, pariter alterum ejusdem Caesareae ac Regiae Mattis novum Decretum hoc eodem anno die 26-a mensis Februarii inelyto Gubernio transmissum: quia vero nomine Regii Gubernii ac Inelytorum Statuum ejusdem Mattis Decreti Anatomia ac articuli ad Nos missi, qui non tantum suae Mattis Decretum ferunt, sed etiam libertatem Religionis Catholicae, ejusdemque commembra prostituunt ac conculcant; Nos in omnibus iisdem solemniter contradicimus, nec ullos inquisitores ac exploratores agnoscimus ac admittimus, nisi a sua Matte tanquam Rege Apostolico et Eminentissimo Cardinale, Archi-Eppo Strigoniensi Primate Hungariae, ac summo in Ditionibus Hungariae subjectis Pastore exmittentur, quos summa cum reverentia, ac sinceritate, non tantum agnoscimus, sed admittimus, et amplectimur. Protestamur insuper etiam juramento de hoc emisso, nos nolle ab unione Ecclesiae Romano-Catholicae recedere; nec ulli Religioni Romano-Catholicae adversanti adhaerere. In cujus majus robur ac firmamentum Sigillum Synodi generalis apprimimus. Albae-Juliae, 1699 die 30 mensis Septembris.

Nos cum tota Synodo Valachorum in Trannia.

Hanc protestationem Latina Lingua compositam Archi-Eppus ac caeteri de Clero linguae Latinae pro tunc ignari, non valebant intelligere, sed credebant Jesuitis, qui asserebant, nullum praejudicium jurium libertatisque Ecclesiae Valachicae exinde subsequendum, sed potius mirum in modum ea confirmari. Haec est origo Theologi Latini Ritus ex ordine Jesuitarum ad latus Eppi Valachici paulo post per Imperatorem assignati, qui cum reliquis Jesuitis ita libertatem juraque Eppalia restrinxerunt, sibiique arrogarunt, ut Eppus solum nomen gerere videretur, jurisdictio vero, tota penes Theologum Jesuitam esset, nullum ordinare, nullas litteras scribere, nullum deliberatum, nullam Synodum, aut congregationem, nullum Parochum constituere aut indignum deponere, nullam excommunicationis sententiam, nullam ad visitationem exire, nullum famulum sibi aut excipere, aut rejicere, absque consensu et approbatione Theologi, Eppus

facere poterat; quodsi admonitus aliqua in re ab Jesuita, non obediisset, sua dignitate excidisse judicabatur, totaque Eppalis jurisdictio in Theologum Jesuitam devolvebatur, qui et Eppi causarum auditor debebat esse. Haec fusius apparent in Instructione Theologi, et Diplomate secundo Leopoldino, punctisque seu regulis per congregationem Romanam de propaganda fide, quae cum actu prae manibus non habeam. pro alio tempore inserenda transmittimus, reperiuntur autem in Archivo Eppatus Fagarasiensis Valachorum in Trannia Balasfalvae. Quae subscribere multis modis conabantur Jesuitae Eppum Athanasium linguae Latinae ignarum inducere, quod tamen is, olfaciens eorum astutiam minime subseripsit, verum tamen ad observationem horum compellebatur, praeterea annuatim Theologo huic, quorum primus Carolus nominae fuit, 300 Rh. Florenos, duorum equorum aurigae, uniusque famuli intertentionem, hospitium, item hortensia, ligna ex suo annuali proventu praestare debebat, et si non valuisset, vel non voluisset, saeculari brachio contra curiam ipsius Eppi executionem facere poterat, uti reapse fecit, tempore Eppi L. B. Klein. Verum hic in usu non erat ante 1701, prius enim tantum modo fabricabantur, non autem in effectu publice producebantur, nequo casu unioni impedimento essent.

Biografi'a

Metropolitului Alesandru St. Siulutiu.

Motto: „Ac plerique, — suam ipsi vitam narrare, fiduciam potius morum, quam adrogantiam arbitrati sunt.

C. Corn. Tacit. de Agricola. Cap. I.

Metropolitulu Alesandru Stier'a Siulutiu s'a nascutu la anul 1794 in 15. Februaru in Abrudu in Transilvani'a din parenti romani nobili si avuti; de unde 'si are si predicatulu: „de Carpenisi.“

Pre tat'a lui la chiamatu Alesandru, pre maica s'a Ev'a, ómeniti, onorati si cu védia multa nu numai inaintea romaniloru de pre impregiuru, — carii dupa svatu bunu si impaciuiri, dupa ajutória si imprumuturi veniau la densii cá la parentii sei; fiendu mai cu totu impregiurulu romanescu cá Nanasi (nuni) la cununii si la botezu legati cu afinitate sufletésca, carea la Romani sta pana astadi in mare veneratiune, dar' si inaintea celoru de alta nationalitate.

Famili'a Siulutiesca in Abrudu pana astadi este

un'a dintre cele mai de frunte, de si a scadiutu multu din védi'a, si din averile cele mai de 'nainte.

Par entii Mitropolitului nostru, — fiendu ómeni cu fric'a lui Dumnedieu si libitori fórte de natiunea s'a cea romana, — osebita grige au portatu cá pre celi patru feciori, — dintre cari Metropolitulu a fostu penultimulu, — si trei fete, pre cari din mai multi prunci Dumnedieu i'a fostu lasatu in viétia, se-i crésca in fric'a Domnului, si in tóte invetiaturile!

Asia trei frati ai Metropolitului: Simeonu, Josifu si Joanu au portatu deregatorie regesei — erariale si camerale; celu de antaniu, cá Tricesimariu (Vamasiu) imperatescu la Buzeu si la Vulcanu, a muritu in Ebesfalva in diu'a, in carea i-a sositu decretulu de supremu Tricesimariu la Brasiovu; alu doile a muritu cá spanu cameralicescu dominiului fiscalu alu Offenbaiei: 'er alu treile cá controloru de spanatu in dominiulu fiscalu alu Abrudului. Ear Metropolitulu anca cá pruncu teneru, — avendu mare plecare, si dandu semne invederate din copilaria prin cantari si faceri de ceremonii si procesiuni besericesci, — fú de parentii destinatu spre statulu preutiescu: „din pruncii nostri — dicea tat'a Metropolitului catra maica s'a — amu datu si imperatului, ér pre Alesandru 'lu vomu dá pre sém'a lui Dumnedieu“; pentruca nascunduse prunculu tocm'a in acelu momentu, candu preotulu toc'a de liturgia, si tat'a Metropolitului — cá unu barbatu fórte evlaviosu — se gatá se se duca la s. beserica, se asculte sant'a lyurgia, dela carea neci una data nu remanea, maic'a Metropolitului, a tienstu semnulu acestu santu — tocarea de s. Lyurgia — de unu prognosticonu; ca nascutulu seu pruncu vá se fia preotu, si din acést'a cauza, seau si pentru ascultarea, supunerea, si tener'a alipire a pruncului catra parentii sei, parentii, — 'er mai alesu maic'a pruncului avea un'a osebita predilectiune catra filiulu seu Alesandru.

De aci pentru crescerea lui si a fratiloru lui in fric'a Domnului si intre scientie, — care er'a ceva lucrú camu raru atunci la romanii celi prin lege dela deregatorie si beneficiuri publice politice eschisi, — portandu parentii osebita grige, tat'a pruncului — Alesandru — de pre a carui mésa bibli'a neci un'a data nu lipsia — se obicinuia in tóte dominicele si serbatoriele inaintea prunciloru sei cele mai acomodate si mai petrundietórie la anim'a omulú istorii si intemplari sante a ceti din S. Biblia, dupa cari totu de un'a se obicinuia a adauge reflexiunea acea: „Vedeti fililoru! (filoru) ca acelu, ce se teme, si are

pre Domnedieu, scapa de tóte primesdielē, si'e feritū pre lume; ca Dumnedieu nu lu parascesce neci între cele mai mari nevolie ale omului;“ asupra caroru sante istorii facea prunculu Aresandru nostru un-ori cate un'a intrebare si reflexiune asia de istetia si momentósa, catu tata séu se rapea de admiratiune, si precependu petrundietatea mentei pruncului dicea de multe ori catra maic'a pruncului: „se scii betrana! cá din prunculu acest'a vá se se aléga seau unu protopopu mare seau unu vicariu.“

Metropolitulu nostru Siolutiu studiale elementarie le-a invetiatu in scólele dela Abrudu, cele gramaticale in gimnasiulu romano-cath. dela Zalathna, 'er cele retorice, filosofice si teologice le-a absolvatu cu lauda in Lyceulu si seminariulu clericalu dela Blasiu. — Elu dupa absolvarea studiiloru teologice in Ian'a lui Novembre 1814 de locu fú denumitu de episcopulu seu, memorabilulu Joanu Bobu, de alu doile capelanu in parochi'a cea mai mare si mai grea a Bistrei, carea numera cá la 700 de case, carea o pastorescu trei preoti — unu parochu si doi capelani, si numera mai multu cá 3000 de suflete, si ie asediata — cá Rom'a — pre siepte culmi de munte, pre cari poporeni locuescu impresciati, si unii cate de trei óre de centrulu satului, seau de beserica si de locuinti'a preotiloru departati.

Elu avea plecare spre viéti'a celibale, ér parentii lui celi intiepti, carii erau ingrigiati si pentru onórea numelui, si mai multu pentru mantuirea sufletului filinului seu, neci decatu nu-i liertara, cá se pasiesca cá preotu si omu teneru celibe in lumea sloboda, in parochi'a din afara in calea ispiteloru si a periculeloru sufletesci, si se se fca jerfa si cint'a limbeloru clevetitórie, ci cu tóta puterea svaturiloru si a argumenteloru celoru intiepte si parentiesci acolo se silira a 'lu adduce, cá se se casatoréscu.

Dupa aceste parentiesci svaturi si indemnuri — de si preste voli'a lui si cu fric'a in spate — pasi totusi clericulu nostru si candidatulu pre capelani'a ultima a parociei Bistra la s. altariu spre primirea s. Taine a casatoriei cu speciós'a; — si precumu de nascere, asia si dupa esemplariile naravuri nobi-l'a fecióra si fiica a parochului localu Anna Bistra; in 8. Noembre 1814 in diu'a SS. Archangeli, si dupa acea fú irotonitu de preotu prin Escelenti'a Sa vredniculu Episcopu alu Blasiului Joanu Bobu in 6. Decembre 1814.

Casatori'a, — carea erá alésa dupa svatulu in-

tieptiloru cu mintea si nu cu ochii, si cautata dupa virtuti, si fric'a Domnului, 'er' nu dupa averi si zestre, si pre carea o preveni-se, si o insoci'au binecuventarile parentiloru, fú un'a din cele mai fericite, dar' si un'a din cele mai puçinu duratórie, precumu este tóta fericirea lumei; pentruca dupa ce acést'a tenera, vrednica preotésa, si esemplariulu evlaviei si alu virtutiloru femeiesci, — trai intr'un'a casatoria fericita cu barbatulu séu 3 ani 3 luni si 12 dile, se chiamá la vecinicele locasiuri!

Acést'a fora indoiéla intemplantuse asia din proni'a si preaduncile svaturi ale prevedintiei dumnediesci, — in carea tenerulu nostru vedovu preotu sia aruncatu tóta nadasdea si increderea sa si carea s'a obicinuitu prin fatalitati si intemplari triste, si animeloru omenesci dureróse a pregati spre alte scopuri mai multe, si a coordiná fericirea si a patemitoriului si a mai multoru altor'a, — veduvulu nostru teneru preotu se dede cu tóta stradani'a si zelulu pastorirei cei sufletesci turmei sale cei cuventatórie si crescerei nepotiloru sei celoru orfani, intorcundu tempulu, ce-i intrecea dela implinirea oficiulu seu celui preotiescu, cetaniei multoru autori clasici profani si besericesci, precumu si scrierei si anotatiuniloru pentru istori'a natiunei si a besericei romane!

Avendu lenga sene un'a sora veduva grigitória de cas'a s'a aduse deun'adata, si lua spre crescere in cas'a s'a si 5 nepóte orfane, alu caroru numeru pre rendu se immulti pana la 11.

Acestora, — parte crescundu pre feciorasi pre la scóle, parte fetesiórele maritandule, si dupa puteri insestrandule, — veduvulu nostru preotu cá unchiu le sierbi de parinte si soru s'a cá matusia le fú la toti in tipu de maica.

Si cá se nu fimu lungi prin insirarea cu demarantulu a totororu binefaceriloru barbatului si preotului acestuia, cá omu se'lu urmarimu pre elu si in carier'a si precampulu celu largu alu santei deregatoriei preotiesci si se 'lu vedem ce a fostu cá preotu in midioculu numerósei sale turme!

Cadiendu auspicarea si inceperea functiunei preotiei sale pre tempulu fataliloru si grósniciloru aceloru ani de fómete, carea a duratu dela a. 1814 pana la a. 1817 in Augustu, functiile preotiesci intr'un'a parochia de 3000 suflete erau de totului numeróse si dese, mai cu séma ingropatiunile, candu ómenii, carii se nutriau cu pane de scórtia de lemnu si de cociani de cucuradiu, si cu ursici si lobode

palite pre jaraticu, si neci de acele nu aveau, — ca-deau cá snopii si moriau, — nu remanea neci un'a dí, se nu fia dela 2 pana si la 7 ingropari pre dí.

In intemplari si tempuri asia triste dara a aretatu in fapta capelanulu nostru seu cumu 'lu numia poporulu din Bistra: „Preotulu celu teneru“, ce debue se fia unu preotu intr'unu poporu, si cata mangaiere sufletésca póte unu preotu temetoriu de Dumnedieu, neinteresatu, ne-lacomu, zelosu si stradalnicu face prin servitiulu seu unui poporu, precumu se vá vede din cele urmatorie; ca nu dupa multe luni dupa auspicierea functiunei sale cei preotiesci intemplandu-se de un'adata trei morti de ingropatu intr'un'a dí, din carii doi seraci erau pre un'a culme a muntelui, ier' unulu mai avutu pre alta culme de munte, unde antaniulu capelanu, carele erá cu parochulu dimpreuna nascutu si posesionatu in Bistr'a, — avea mosiele sale, — si venindu din famili'a mortiloru la betranulu si venerabilulu parochu, cá se 'si tramita capelanii spre ingroparea mortiloru, — ca paroculu tare incaintatu in etate (vresta) si ologu de petiore excursiile la bolnavi si la morti in numerós'a si impresciat'a acea parochia le implenia numai prin celi doi capelani, — parochulu chiama la sene pe ambi sei capelani pre Georgiu Bistrai jun. si pre Alesandru Sterc'a Siolutiu, si dise celui de antaniu: „Tu te du la celi doi morti de pre dealulu Hudricesciloru, — asia se numi'a partea acea a satului — si i-vei ingropá pre aceli doi; ier' pop'a acestu teneru — capelanulu alu doile — se vá duce se ingrópe pre mortulu de pre dealulu Magurei;“ — „Bá! respunde primariulu capelanu, — io voliu se me ducu, se ingropu mortulu dela dealulu Magurei; ca altumintre nu potu face, avendu tócmá astadi de a'mi cautá bunulu, (proprietatea) si de aduce de mancare pastoriloru miei, si sare viteloru, cari sunt togm'a acolo la Magura la salasiulu si poietile si siur'a mea *) aprópe tare de mortu.“

Parochulu: „Nu asia frate si nepóte! Tu pana acumu ai trasu si ai cautatu totu ingropationile cele mai grase, de unde ai capetatu parastasa si bani de popase, si cari au fostu in stare de a plati si tacesele

*) In satele asiediate si impresciete pe munti, ómenii au si poietile si siurile s'ale, in cari vér'a iérn'a si tienu dobitócele sale cu pastorii sei, 'er' impresciete pre diverse dealuri de parte de locuinti'a stapaniloru.

prohodului, si pre pop'a acestu teneru, carele in satu fiendu anche omu nou, si nu cunósce neci ómenii, neci starile loru impregiuru, — l'ai manatu si indrep-tatu totu la morti de aceia, deunde s'a intorsu si cu straiti'a si cu pung'a góla, neavendu remasitiele mortului neci se-i dee colacu, neci bani de prohodire, seau se platésca popase; a venitu dara rëndulu si tempulu se mérga un'a data si pop'a celu teneru la vre unu mortu, dela care sesi capete cev'a, ca si elu — carele alt'a mosia in Bistra afara de tacesele stolarie nu are — debue se traésca!“

Primulu capelanu: „de alta data totu de un'a te voiu asculta — respunse betranului parochu — dara de est'a data se amu liertare; cá din causele aretate nu potu se 'ti implinescu porunc'a, neci se me ducu la alti morti, decatu la acela, carele este pre Magura, aprópe de proprietatea, vitele si pastorii mei, pre cari necautati, fara mancare si sare pre alta di nui potu lasá.“

Parochulu stá barbatesce pre ce a disu mái antaniu, si primariulu capelanu pre escusatiunea si pretensiunea s'a cu un'a asia cerbicositate, catu acuma se incepu-se cérta grósa* intre parochulu si primariulu capelanu celu avutu.

Bietii ómeni, cari venisera se'si duca preotii la mortii sei, erau faéie si ascultau tóte, candu secundariulu capelanu tenerulu pop'a Siolutiu rupse in doue cérta cu urmatoriele cuvinte; dicundu betranului parochu si socru:

„Taica! lasa 'lu se se duca, unde se poftesee, io me voliu duce si la celi seraci; ca io voliu fi pop'a seraciloru“

Si dupa aceste cuvinte luandu cu sene pre ómenii celoru doi morti seraci, de locu si porni cu eli spre ingroparea mortiloru loru. Oamenii acesti doi mergundu intr'un'a asia distantia inaintea preotului séu, carele i-urmá, catu prea lesne se audiau, ce vorbiau eli intre sene, incepura pre cale cá-mu cotinduse intru acestu tipu a discure:

„Vedi mei! dicea unulu — celi doi preoti sunt din satulu nostru, si noi i-amu tienutu, ca sunt ómenii nostri, si vediu'si catu de tare se feri si se retrase capelanulu primariu se nu vina la mortii nostri se-i ingrópe, déca nu avemu se-i implemu straiti'a de colaci, si pung'a de potori; apoi se te incredi la omulu teu, si la pop'a din satulu teu?; 'er' pop'a acestu teneru si strainu, si nu bocatanu (avutu), cá

ortaculu seu, fú gată, si dise ca va veni elu, ca elu vá fi pop'a seraciloru, alduésca-lu (binecuvinte-lu) Domnedieu, si-i dee totu binele!"

Aceste cuvinte cá fulgerulu latienduse in tóta comunitatea satului Bistr'a, má! si in vecinele sate, nemarginita dragoste, alipire si incredere au casiu-natu in poporu catra tenerulu nostru — atunci preotu Siulutiu.

Elu precumu a disu, asia a si fostu, de si anululu seu salariu in bani gata — ca portione canonică in pamenturi preotii din Bistr'a n'au — eră pre tempurile acele numai 150 fl. in bancnote de cele lungi, cari acumu abia ar' face 15 fl., totusi dela nemaine, — si dela celi, cari aveau cu ce plati, si ar' fi si platitu bucuosi, — tacse stolarie pentru botezu, seu pentru provederea bolnaviloru cu ss. taine n'a luatu si n'a primitu neci un'a data, de si eră obiceiulu de a dá; de órace preotulu debuea se tiena pentru escursii pre la bolnavi si pre la morti pre culmele acele de munti departate cate de trei óre dela statiunea preotului calulu seu propriu in totu tempulu insielatu, si avea une ori cu periclulu sanetatei si a vietiei a merge prin cele mai grozave fortune a tempuriloru, prin ploii si venturi gróznice, ma, de multe ori prin neua (zapada) cate de una orgia de 'nalta pre cale asia de angusta, catu déca o smintea, cadea pana in grumadi in neua, de unde apoi numai prin ajutoriulu altor'a putea esi.

Pentru prohoduri (slusb'a inmortareii) luá dela celi mai seraci catu poteau, seu voliau eli se platésca, ci si din ~~sanuliti'a~~ aceea, ce-i o dau din buna voli'a s'a, nu un'a data le mai dá indereptu si le mai intorcea, ce fórte tare oblegá anitele ómeniloru de sene; er' multimea cea meseraca o ingrop'a gratis.

De cate ori si a impartitu merindea sa propria adusa de a casa, seu ce a capetatu dela altii mai avuti, cu celi seraci, amblandu pre la casele loru, si proviedendu-i pre la bolnavi cu cele sante!

Donedieci si unulu si diumetate de ani, incun-giuratu si proptitu de un'a adeverata fiesca si nemarginita iubire si veneratiune a petrecutu preotulu nostru de atunci, er' acumu Metropolitulu Siulutiu in medioloculu acestui poporu mare si religiosu, cá unu parinte iubititu tare, si iubitoriu de filii sei celi sufletesci; asia, catu de multe ori marturisi-a: ca ani dragalasi, ca intre filii sei celi sufletesci din Bistr'a in tóta viétia n'a avutu!

Aice a inceputu oficiulu seu celu preotiescu apucandu dela celu mai de diosu gradu, seuu trépta a capelanului secundariu, si aici pre rëndu naltiandu-se, si pentru meritele sale promovenduse la stationea de capelanu primariu, apoi de parochu actualu, mai pre arma de vice- si actualu protopopu si asesoriu la consistoriulu episcopescu.

In totu protopopiatulu Bistrei un'a parochia n'a fostu, carea prin stradani'a si mediolocirea protopopului de atunci Alesandru Sterc'a Siulutiu se nu fi dobenditu ceva folosu si beneficiu, — scólele intemeliandule, si drepturile besericeloru sie-si incredintiate cu multa a s'a resignatiune si jerfa in contr'a si celoru mai puternici fara sfi'la aperandu-le.

Zidulu besericeii romano-catholice din Campeni (Campeni-Topánfalva) scosu si redicatu cu puterea pre loculu besericeii greco-oatholice de acolo de asupr'a fundamentului la 1 orgia (stanginu) facisiu cu Thesaurariatulu Transilvaniei si cu fisculu regiu, partentorii celi puternici ai magiariloru romano-catholici, indoinduse si insusi episcopulu si consistoriulu protopopului nostru despre unu fericitu succesu, prin singur'a energi'a s'a sili a se stricá, si a se mutá de pre loculu besericeii greco-catholice, spre admirarea totoruru!

De acea iubirea si alipirea clerului si a poporului romanu din protopopiatulu si mai vertosu din parochi'a Bistrei catra protopopulu si bunulu seu pastoriu sufletescu Siulutiu nu cunóscea margini.

Acést'a s'a cunoscutu si s'a doveditu mai luminatu in lun'a lui Maiu a. 1836, candu elu, — dela parochi'a si protopopiatulu Bistrei promovatu la vicariatulu foraneu a totu Selagiului, si denumitu de parochulu Semileului, — fú silitu se si lice diu'a buna, si se se despartia de iubitiu sei filii sufletesci din Bistr'a.

Un'a di de Dumineca fú aceea, candu debui se se implinésca acést'a getnica si durerósa despartire, si candu debui protopopulu si parochulu Bistrei Alesandru Sterc'a Siulutiu se'si sfasie anim'a si a s'a, si a poporeniloru sei!

Adunanduse multimea poporului, si cu micu cu mare, barbati si femei alergandu la s. beserica, a carei paretu nu mai poteau cuprinde poporulu, seversi parochulu si protopopulu nostru de atunci cea mai de pre urma — in cualitatea de parochu alu Bistrei — sant'a Liturgia in Bistr'a.

Dupa finitul cultului dumnedienu intorcandu-se
catra adunare se puse in dverile cele mari din me-
diulocu inaintea altariului, de unde avea totu de un'a
obiceiu de a face cuventarile sale cele evangelice
catra poporul seu.

In beserica multimea acea innadusitória si prea-
désa a poporului vediendu'si pre liubitulu seu parinte
sufletescu gat'a de a grai catra densii, antaniu se facú
un'a tacere cá de mormentu, si asia adunca, catu
potea audi si sborulu unei musce in beserica.

Preotulu facundu sila animei s'ale, din carea se
gatea durerea se isbucnésca, si luandu testulu din
faptele Apostoliloru cap. XX. v. 25 dise cu cuvintele
s. Pavelu: „Si acumu éta! eu sciu, ca mai multu nu
veti viedé faci'a mea, voi toti! pre la cári amu petre-
cuntu propoveduindu imperati'a lui Dumnedieu“ incepú
se cuvinteze mai incolo, si se vina la valedicere.

O! dar' nu-i fú cu putintia, anim'a i se rupse,
durerea isbucni, plansulu, carele nu 'lu mai potea
stapani, 'lu innadusi, suspinurile i se indes'au cá
nuorii celi duduiti si alungati de puternicele venturi,
si ne mai potendu neci bataru unu cuventu grai, ei
numai cu drépt'a a le dá ultim'a s'a binecuventare
preotiesca, amuti cu totulu.

Acumu din partea poporului se redica unu com-
ploratu de obsce, femeile cele cuvióse mai cu séma
dá tiepete si vaiete miscatorie si de pietri.

In tóta beserie'a erau numai gele si vaiete si
versari de isvóra de lacremi.

Scena asemenea cu gelea unei ingropari a
unui comunu parinte mai multu, decatu cá un'a des-
partire a unui preotu de nesce liubiti fili af sui suffe-
tesei, n'a avutu Metropolitulu nostru in tóta viet'i'a
sua un'a di mai grea, mai durerosa si mai gelnica
decatu diu'a despartirei lui de turm'a s'a cea cuven-
tatória si liubita din Bistr'a!

Poporulu intielegundu, — ca pornirea preotului
si protopopului seu din Bistr'a va fi totu in aceeași
di dupa amedia-di — 'lu urmà cu micu cu mare,
barbati si femei oblu dela beserica pana la cas'a
parochiale, si candu inundandu'si si elu obrasulu cu
necatele isvóra ale ochiloru sei se sui in carutia,
carea pentru totu de un'a 'lu ducea cu locuinti'a din
Bistr'a, nu-i remasera neci manile, nici hainele, mai
neci caruti'a, neci rótele ei ne sarutate si neudate cu
lacremile poporeniloru si poporeneloru s'ale celoru
bune.

Asia Metropolitulu nostru atunci nou denumitulu
vicariu alu Selagiului petrecutu de 100 calareti pana
la Abrudu Iasa Bistr'a in lun'a lui Maiu 1836, dupa
ce petrecú intr'unu poporu mare, religiosu, liubitu
si liubitoriu de preotulu seu 21. ani si 6 luni; si
dupa ce 'si lasa prin neobosit'a s'a stradania beser-
rie'a impodobita cu turnu acoperitu cu Feralbu, cu
orofogiu de turnu, cu scóla redicata si dotata, cu locu
dobenditu pentru edificarea casei parochiale, cu
graduri noue, si alte edificia cladite cu spesele
sale, si daruite in haru Ecclesiei spre usulu succesorilor
sei parochi, cari tóte pana la intrarea lui in acea pa-
rochia cu totulu lipsiau. (Va urmá.)

SCIINTI'A

agriculturei si sciintia economiei rurale.

ad. sciintia de a lucra pamentulu mai cu folosu.

Candu s'au lasatu ómenii de viétia pribéga si sa'u
apucatu de lucrarea pamentului, atunci s'au statornicitu
satele, s'au infiintiatu locuintiele si s'au intemeiatu pro-
prietatea si patri'a. In locul redaciniloru si pómeloru
selbatice cu cari se nutreia mai inainte de a se
indeletnicii cu agricultur'a au inceputu a scóte din
pamentu roduri alese si bune. Oamenii, locuindu in
clime deosebite au dobenditu si roduri felurite si
simtindu nevoie de ale preface si ale schimba, au in-
temeiatu comerciulu. Prin aceste schimbari respective
s'au legatu nationele intre densele, s'au facutu ater-
nate unele de altele si s'au latitu pretutindene sciintie-
le, industri'a si civilisarea.

Lucrarea pamentului au redicatu pe ómeni din
starea nomada si selbatice, iau facutu a'si pretiui
sanatatea si puterile trupesci si sufletesci, intrebun-
tiate spre a'si indestula nevoile si placerile loro. Cu
catu muncesce cineva mai multu, cu atata dobendesce
si mai multe roduri; eara apoi candu din aceste roduri
va iconomisi prisosulu ce'i remane, dupa indestularea
nevoiloru sale, atuncea isi forméza si unu capitalu,
si se imbogatiesce. Cu catu dara voru fi mai multi
muncitori de acestia intr'o tíera, cu atata tíer'a va fi
mai bogata si mai puternica.

Tóte maiestriile, totu feliulu de industria ne de-
schidu campii nemarginite de munca: tóte dara sunt
isvóre de inavutire si de putere. Agricultur'a inse
este isvorulu celu mai imbelsugatu si celu mai cu-
ratu. Nevoiea de a se hrani, de a se imbraca, de
a se adaposti indémna pe tóte natiunile de a se in-

delitnici cu imbunatatirea agriculturii, pentru ca agricultura pe langa aceea, ca in sine insasi este un izvor de munca si de hrana, de care mai inainte de toate trebuie a ne indetula; inse este totu odata datatoare de toate materiile brute ce formeaza isvoarele tuturor ramurilor de mesesiuguri si industria, si insfarsitu pentru ca si comerziulu totu cu produsele agricole capeta mantuitorulu seu sboru. (Va urmá)

Contientutul
ANALELORU STATISTICE
 din anul 1860.

(De D. Martianu. Bucuresci. Vedi Gazeta Nr. 40.)
 Din economi'a nationala:

Evenimentele principale economice.

Pentru intielegerea mostenirei din trecutu si a trebuintieloru presentulu.

Votulu dela 14. Iuniu pentru straini.

Cuestiunea monastiriloru inchinate.

Visitatii. Plaiulu Lovistei, districtulu Argesiu (urmare).

Corespondentia din distr. Muscelu.

Plaiulu Ialomitia, distr. Dimbovitia.

Plasa Orasiului, distr. Rimnicu-Saratu.

Plaiulu Nucsióra, distr. Muscelu.

Agricultura. Lipsa de grane in Europa.

Instructione agricola.

Despre cautarea mosiiloru.

Despre imbunatatirea chranei cailoru si altele.

Manufactura.

Compania sericicola din Bucuresci.

Despre crescerea gandaciloru de matasia.

Comerciu.

Studiile comerciale.

Reducerea valórei moneteloru in Turcia.

Plangere comerciala.

Vecinii sericicoli.

Pretiuulu celoru mai necesarii alimente constatatu totu in 15. Iuliu.

Telegrafia.

Duana.

Tarifa vamala reformata.

Cursulu moneteloru la vamile nóstre.

Finantiale. Creditulu ipotecariu.

Proiectulu pentru impositia patenteloru.

Fenomene meteorologice in luna Iuliu 1860.

(Va urma.)

CATRA BOIERII.

(Din Valachi'a 1848.

Candu o armia pornesce, paserile insielate
 O urméza de departe cu unu tipetu blastematu,
 Si pe sangele ce varsa bravulu, care se abate,
 Ele vesele se 'mbatu.

Astfeliu, candu porni ostirea in cetatea romanéca,
 Cá acele crude paseri dupa dens'a ati parutu,
 Si pe sangele celu nobilu, si pe lacrim'a fratiésca
 Serbatori voi ati facutu.

Astfeliu patri'a si legea, si familia si nume
 La straini, ce ve apasa, cu rusine ati vendutu,
 Ca-ci voi numai prin tradare mai puteti domni in lume,
 Unde crim'a va nascutu.

A! era unu timpu odata, timpu ce n'o se mai revie,
 Candu boierii Romaniei pentru tiér'a loru muria,
 Atunci nu era suspine, atunci nu era robie
 Ci devis'a loru amorulu, arm'a, glori'a era!

Astadi inse din tierena, unde sórtea le ascunsese,
 Nisce spirite ignave prin giosiri s'au ridicatu,
 Si d'atuncea Romaniei totu ce anca-i remasese:
 Simtiminte de onóre, de virtute, i-au luat.

Umbre stramosieci sublime! mórte pentru libertate,
 Din tacutele morminte fruntea vóstra realtiati!
 Si pe-acei, alu caroru sufletu pentru tiéra nu mai bate,
 Anateme din mormenturi peste densii reversati!

O! dar' dac' alu vostru sufletu a caditu in amortire,
 Pentru propriulu fostu bine eu ve dicu a ve 'ndrepta;
 Unu oragiu de sange plana peste-a vóstra nesimtire,
 Aborulu nutresce flacari: — n'asteptati a se versa!

Indreptati-ve, ca-ci timpulu nu mai sufere sclavia
 Oar'a celui ce suspina, eata vine, a sositu;
 Realtiati alu vostru sufletu, avilitu de mersiavia,
 Si mariti-lu, si mariti-lu, ca-ci Romanulu n'a muritu!
 Din diurn. Bucovina 1850.